

ՕՐԱԳԻՐ ՀՆԳԵՏԱՍԱՆՕՐԵԱՅ

Կը Հրատարակուի ամեն ամսոյ 8ին և 22ին:

Վեցամեայ շրջանին գինն է մէկ արծաթ Մէճէր ԿԱՆԽԻԿ:
Ստորագրութիւնները շրջանին սկիզբէն կընդունուին:
Դուրս երթալիք օրագրաց ճամբու ծախքը առնողին վրայ է:
Խմբագրին վերաբերեալ նամակ կամ գրութիւնք պէտք է ուղ-
ղել օրագրոյս սենեակը:
Անվճար նամակ կամ ծրար չընդունուիր:

ԱՏՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵՐՆ ԵՆ

Կ.ՊՕԼԻՍ. Գալճըլար խան Թիւ 4 օրագրոյս գրասենեակը:
ՏՐԱՊԻՋՈՆ. Խաչատուր աղա Ա. Էլմասեան:
ԷՏԻՐՆԷ. Թորոս աղա Յովհաննէսեան:
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յարութիւն աղա Պ. Ճամճեան:
ԿԷՅՎԷ. Խաչատուր Աշա Մանուէլեան:
ՆԻԿՈՄԻԴԱ Մ. Յակոբ աղա Նապարէթեան:

1863 ԱՊՐԻԼ 22

Ա. ՇՐՋԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ

ԹԻԻ 8

Սահակ վարդապետին Եպիսկոպոսութեան անար-
ժան ըլլալը խոստովանող՝ եւ անոր Էջմիածին եր-
թալուն դէմ բողոքներուն մին դռնուելովս, ամենայն
սիրով եւ ալ ստորագրած էի այն բողոքը, որ Ազգա-
յին Վարչութեան տրուեցաւ, առանց ամենեւին
մտքէս անցնելու որ Մայր Եկեղեցւոյ Քահանայից
մէջէն երկուքը ասոյին անդին պարտելով զիս ան-
ուանարկ ընելու դիւական տենչանքով պիտի տա-
րածայնէին թէ «նա ստակ առնելով ստորագրու-
թիւն տուած ըլլալը խոստովանեցաւ» այս սեւագ-
դեստ եւ սեւերէս կրօնաւորաց իմ միմիայն ըսելի-
քըս սա է թէ իրենք ստախօս են, եւ միանգա-
մայն ամենէն աւելի անմարդաւայել գործքերու
համար ստակ ուտողները իրենք են. այս ըսածս
երբ որ կուղեն պատրաստ եմ հաստատելու եւ զի-
րենք սատանայէ մը աւելի խայտառակ ընելու...
ինչ չի վայելէր ընել մեզ աշխարհականացս, երբ
կրօնաւորք ամենեւին չեն երկնչիր առտուրնէ մին-
չեւ երեկոյ սուտ խօսելու եւ անոր ասոր վրայ
գրպարտութիւններ դիզելու. այս մուրացկանները
արդեօք ընաւ չեն ամչնար:

Ահաւասիկ դարձեալ կըսեմ, ես ամենայն յօժա-
րութեամբ եւ սիրով ստորագրած եմ վերոյիշեալ
բողոքագիրը, կատարեալ ճանչնալով ստորագրու-
դեանս յարքը:

ԲԱԶՄԱԾՆՆՈՅ ԶԱՅ ՄԸ

ՕՎԱՃԸՆ ԵՒ Պ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

Օվաճըն գիւղէն երեք հարիւրէն աւելի ստորագ-
րութեամբ Մազպարա մը եկաւ Ազգային Վար-
չութեան յանձնուելու համար, որով ամբողջ գիւ-
ղացիք կը բողոքեն այն Մազպարային դէմ որ աս-
կից առաջ եկաւ Պ. Ճիւմէճեանի դէմ. այս Մազ-

պարան երաշխաւորուած է Օվաճըն գիւղի Թաղա-
կան խորհուրդին կողմանէ:

Ամենէն դարմանալի կէտը սա է թէ, այս երկրորդ
Մազպարան, ստորագրողները բացէ 'ի բաց կը
յայտնեն թէ առջի Մազպարային մէջ գտնուած ի-
րենց անուանները իրենք չեն ստորագրած, եւ թէ
ամենեւին տեղեկութիւն չունին եղեր թէ այնպիսի
Մազպարա մը գրուեր է, ուստի ամենայն օրի-
նաւորութեամբ կը պահանջեն որ Ազգային Վարչու-
թիւնը առջի Մազպարային հեղինակաց խաբէ-
բայութիւնը յայտնուէլէն ետքը անոնց պատժուելուն
ձեռք դարնէ որ մէյմալ չի հանդգնին ուրիշներու
ստորագրութեամբ անոր ասոր անունը աւելու: Մեր
կողմանէ կը խնդրեմք որ Ազգային Վարչութիւնը բա-
րեհաճի անպատիժ չի թողուլ այսպիսի խաբէու-
թիւնները:

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՌՕՏՈՍԹՈՅԷՆ ԵԿԱԾ

ՆԱՄԱԿԻ ՄԸ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Տէս Թիւ 6:

Բնական է որ ինչ և իցէ գործ մը թէ' բա-
րի ըլլայ, և թէ գէշ. հաւասարապէս ամեն
անձանց ընդունելի կամ հաճելի չըլլար, մինչեւ
անգամ բարի գործերու հախառկողներ պակաս
չեն աշխարհիս մէջ, և կամ կրնայ ըլլալ որ
բարի նպատակ ունեցող անձինք օխային ու պա-
կասութիւններ գործեն, ուստի ինչ և իցէ գործ
մը լսած ատեննիս դատելու պարտաւոր չենք:

Մենք նամակին զրուցուածքին նայելով Եր-
դոյ հոգաբարձու աղաները մէկէն չենք կրնար
մեղադրել, քանզի կը հաւատանք որ Եզդասի-

բական ոգւով և բարի նպատակաւ ճամբայ ելած են, քանզի իրենց ջանքը օրինաւոր դրպրոց ունենալ և ազգին զաւակներուն լաւ դատարակութիւն տալ է։ Սիւլայն կրնայ ըլլալ որ Արդոյ հոգաբարձութիւնը բուն իրենց պատշաճ եղած պաշտօնը չճանչնալով, անգիտութեան պակասութիւններ գործեն, որ մեծ տարբերութիւն ունի գիտութեամբ գործելէն, և եթէ բողոքագիրքն ըսածները շիտակ են, մեզի սիրելի է հաւատայ որ անգիտութեամբ ըրած են։

Մասնորոշ առ կէտին նշատմամբ մեր ըսելիքը
կամ ընելիքը ուրիշ բան մը չկրնար ըլլալ, այլ
լոկ խրատ մը, որ զգուշանան այսպիսի ընթացք
բռնելէն :

Նոր վարժապետին ձեռօք հին վարժապե-
տին աշակերտները քննելը ըստ մեզ այնչափ
տարօրինակ բան մը չէ, ինչպէս որ նամակագի-
րը կարծեր է. քանզի կրնայ ըլլալ որ օր մըն ալ
նոր վարժապետը քննեն հին վարժապետին ձե-
ռօք, որպէս զի իրենց տուած ստակը պարագլ
չերթայ, բայց նոր վարժապետին՝ աս տետրակը
Մալէզեանինն է ըսելը՝ լոկ անքաղաքավարու-
թիւն մը կը համարինք. քանզի վարժապետ մը
աղատ է իր ուղած քերականութեան և տետ-
րակին վրայ դաս տալը, և ոչ երբէք անպատու-
թիւնն է. Մալէզեանի պէս բարեհաջող հայ-
կաբանի մը տետրակին վրայ դաս տալը, Եթէ
նոր վարժապետը այսպիսի խօսք մը ըսած է նէ,
անիմաստ տգիտութիւն մըն է յայտնաճը, ինչ
հետևապէս աշակերտի մը տուած պատասխա-
նին դէմ հոգաբարձուաց խոժոռիլ և զանի
յանդիմանելին բոլորովին տգիտութիւնն է. Ը-
շակերտ մը դպրոցին մէջ մնեն՞ զերի մը չէ,
այլ իւր սահմանին մէջ ձայն ունեցող անհատ
մըն է, ըստ մեզ մեծ փառք է այն դպրատան
որ այսպիսի համարձակ պատասխան տուող ա-
շակերտ ունեցեր է, կամ ինչպէս որ քիչ մը
վարը կը տեսնենք, ածական անունի մը յատ-
կութեան ինչ ըլլալը փաստաբանութիւն ընող
աշակերտ մը ունեցեր է, որմէ յայտնի կը տես-
նուի թէ հոգաբարձուաց կարծածին պէս հին
հայկաբանը այնչափ անպիտան մէկը չէ եղեր.
Պալով Յօհաննու Լեւտարանին առաջին գլուխ
Յրդ համարին լուծմանը, աշակերտը սխալ լու-
ծած է, և նոր վարժապետն ալ անկէ շատ վար
չէ մնացեր. քանզի «Լըր լոյսն ճշմարիտ» խօս-
քին մէջ լոյսը տէր բայի չէ, այլ ուղղական
խնդիր, որովհետև տէր բային դօրութեամբ

Վերիտոսն է և այլն ։ Եթէ նամակագիրին ըսածը շնտակ է , (ինչպէս որ կը հաւատանք թէ շնտակ է , քանզի զինքը ճանչցողներէն ալ լսած ենք) , դպրատան մէջ անոր ուրիշ պաշտօն մը տրուելու է , մինչև որ օրինաւոր հայկաբան մը ըլլալու տաղանդը ունենայ , վասն զի դպրատուն մը բանտրուն նպատակը անձ մը ապրելու համար չէ , այլ ազգին զաւակները օգտակար ուսմամբ դարգանալու ։ Ուստի մեզի խիստ ցաւալի է այն հոգաբարձուին այս կէտին նկատմամբ այն անվայել և տմարդի խօսքը թէ , դպրատան պէտքէն քեզի է , որ եւէ + ուղղաբար քեզի , ինչպէս ։ Եթէ այն հոգաբարձուին իր անձնական գործը ըլլար նէ , կրնար ըսել այսպիսի խօսք մը , բայց քանի որ գործը Ազգին կը վերաբերի , և դպրոցին ծախքը Ազգը կրնէ ու Ազգին զաւակները դպրոցին մէջ կը կարգան , արդարև ծանր է , ու մեծ յանձանք , քանզի Ազգը եւ իր զաւակ չկիրար տալ , եւ այլն ։ Այլ յուսանք որ նոյն հոգաբարձու աղան՝ իր ըսած խօսքին ինչ ֆնատակար ըլլալը պիտի զգայ , և ուրիշ ատեն պիտի զգուշանայ այսպիսի անվայել ընթացք մը բռնելէն ի սէր ազգային յոռաջադիմութեան ։ Մենք կը խրատենք զինքը , որ եթէ կուզէ այն վարժապետը նոյն դպրոցին մէջ պահել , կրնայ անոր պատշաճ եղած պաշտօն մը տնօրինել ։ քանզի քանի որ նոյն քաղաքին մէջ քիչ շատ հայկաբաններ և թուաբաններ ու մինչև անգամ քիչ շատ ալ ալճեպուսայ , և այլն գիտցողներ կան նէ , նոյն հոգաբարձուին ջանքը ունայն հակառակութենէ մը ուրիշ բան չկրնար ըլլալ ։ . . .

Նախկին Հայկաբանին դպրոցէն հանելուն
նկատմամբ տուած վճիռուն զալով սա հետեւ
եալ զիտողութիւնը կը պարտաւորիկը ընել :

Հոգաբարձու տղաները աս վճռով ինչ և
սել ուզած են, մենք չկրցանք հասկնալ, եթե
ներելի է մեզի ըսել նե, կամ Հայերէն չէ, և
կամ իմաստ մը չսարունակէր. Աս վճիռն մեջ
մ կէտ նշանակուած է թէև, բայց միայն եր
կու կէտը՝ այսինքն 4րդ և 5րդ կետերը իբրև
յանցանք յառաջ բերուած է, չենք զիտեր,
թէ միւս 3 կետերը ինչու յիշուեր են:

Եթէ միայն վերջին երկու յիշուած կէտե-
րն են վարժապետին յանցանքները նէ, անոնք
դպրոցէն վարժապետ հանելու զօրութիւնը չու-
նին, եթէ ուրիշ ծանր յանցանքներ ունի նէ,
պետք էր որ վճռոյն մէջ յիշուած ըլլար պար-

զաբար, քանզի վճիռը ուրիշ բան չէ, այլ այս ինչ կամ այն ինչ օրէնքներուն դէմ գործուած ըլլալը պարզաբար ցոյց տալ է, որպէս զի իրենց մէ ետքը եկող հոգաբարձուք ալ նոյն հայկաբանը ինչ յանցանքով հանուած ըլլալը կարող ըլլան տեսնելու:

Ա՛յ ճռոյն Կրդ կէտը սա է, 4. « ուրիշ ան վայել վարքը, ասի կարգացող անձը՝ աշխարհիս մէջ ինչ գէշութիւն որ կրնայ մակաբերուել, նախկին հայկաբանը զանոնք ամէնը գործադրած պիտի կարծէ, բայց հոգաբարձուք աւանկ կը վկայէ՞ն: Մենք անկողմնական ոգւով կրսնք որ ասի վճիռ չէ, այլ ընթերցողը զանազան կասկածանաց առաջնորդել է, որ իրենց պատիւ մը չբերեր: Տրդ Ալեան մէջ իբրեւ յանցանք ցոյց տրուած է, հայկաբանին՝ բանի օր մը տղաքը թող տալը, որ ան ալ մեծ բարեկէն զանին շաբաթ օրն է եղեր: Ա՛յ ճռոյն նայելով՝ հայկաբանը դպրոցէն հանուելու չափ յանցանք մը չերևնար վրան:

Հայկաբանը կուղէ եղեր եղած տարաձայնութեանց նկատմամբ օրինաւոր ժողովի մը մէջ դէմ առ դէմ խօսուի, հոգաբարձուք աս առաջարկութիւնը չեն ընդունելու եղեր: Ասի հայկաբանին իրաւունքն է, պէտք է որ հոգաբարձու տղայք աս առաջարկութիւնը ընդունին, ապա թէ ոչ կասկած կուտան:

Ար յուսանք որ արդոյ հոգաբարձուք ի սէր ազգային մանկտուն յառաջադիմութեանը պիտի զգուշանան անվայել քայլեր առնելէն:

Հետեւեալը Ռօտոսթոյի հոգաբարձուք ղըրկած են հրատարակելու խնդրանօք:

Արդոյ Խմբագիր:

Այս անգամ ձեր վեցերորդ թուոյն մէջ Ռօտոսթոյի հայու մը նամակը կարգացինք Աղգիս դպրոցին անկարգութեանը և մէկ վարժապետի մը դպրոցէն արգիւտելուն նկատմամբ, որ Տնտեսական ժողովոյն ընտրած հոգաբարձուաց ազիտութիւնը, և այլն կիմացունէր: Մենք աս նամակին ամեն մէկ խօսքին կրնամք տասը անգամ աւելի պատասխանել, սակայն անոնք ձգելով այսչափ կիմացունելը որ Տնտեսական ժողովը բոլոր քաղաքացւոց ընտրութեամբը կազմուած ըլլալով ան ալ եօթը հոգի ընտրուած է, որ դպրոցին կառավարութեանը հոգ տանին, և անոնց ապահովութեանը համար ալ 30ի չափ

ստորագրութիւն տուած է, որ ըսել է թէ Աղգ մը չէ կրցեր իր մէջը Քրիստոնեայ և ուսումնական հոգաբարձուներ ընտրել: այլ պէտք էր որ երրորդ հայկաբանին ուղածին պէս ընտրուէր, որ մէկ ժողովքի մը որոշման դէմ կը ծիծաղի ըսելով թէ մէկ օտարականէ մը կախուած է ժողովքն ու հոգաբարձուք, միթէ օտարականը հայ չէ՞: Եթէ օտարականները Աղգային գործոց մէջ մէկդի ընելով բուն տեղացիները ընտրել հարկ ըլլար, պէտք էր որ Պօլսոյ մէջ բուն Պալսեցիները գործի խառնուէին, դժբաղդաբար շատերը դուրսեցի են:

Իր սրտին փափաքը աս էր որ հոգաբարձու չունենալով գիտցածը տրամտրամ ծախէ, մինչև հիմայ մէկուկէս աշակերտ ունեցէր է ու թը տարուան մէջ, կէսը եւէրէն զարկած է, և մէկն ալ հիմակ շիտակ շարադրութիւն մը չի կրնար ընել: Իր գիտցած գիտութիւնն ալ արդէն իմացած էք Թրակիայի ծոցէն ցատկած Զեփիւռէն:

Վեց ամիս առաջ Աղգը քննութիւն ուղած ատեն, կելէ սա հետեւեալ իմաստով յայտարարութիւն մը կրնէ, որպէս զի տղայոց տկարութեանը ներողամիտ ըլլան:

Տարին 32 օր Յարութեան կիրակի, 32 օր քաղուածք, 40 օր ալ Ձատիկ, Մենդեան, Վարդապետի, և այլն կիրակիներ, նաև քաղաքիս համար բաղնիքի, հարսանեաց, անուան տօնախմբութեան, կեռասի, պօսթանի, այգեկութի, մալէգի, միս ընելու և այլն և այլն կիրակիներ, թող հիւանդութեան, և այլն պատճառաւ եղած կիրակիները, և այլն:

Մենք կրսնք որ ասոնք կերպով մը չափազանցութիւն է, քանզի եթէ իր տուած հաշիւին պէս տղայք կարդալու օր չունին, հապա ինք ի՞նչ բանի համար ամսական կառնէր, կամ թէ ի՞նչ խղճմանք է որ երկու տարի ստակ կառնէ փուճ տեղը ու Աղգին իմաց չտար: Զեփիւռ լրագիրը տղայոց գրել կուտար, ու անոր շահը ինք կառնէր: Զենք գիտեր թէ իր գիտցած գիտութիւնը երկաթ սնտուկի մէջ դրեր էր, ինչ էր, որ գոնէ ծակէն քիչ մը լոյս չջողաց: որով Աղգը լուսաւորուէր, ու այսպէս խաւարի մէջ խեղճ չլմնար:

Այս ալ կը խնդրեմ, եթէ ներելի է, դրութեանս տառապախաները շտկելով Պեղասեան Թուշիկ պատուական լրագրիւ մէկ անկիւնը անցունէք:

Մնամ միշտ Ազգասէր բարեկամ ձերումէ
Ազնուութեան,

ՌՕՏՈՒԹՈՅԻ ՀԱՅ ՄԸ

Եզնիւ խմբագիր,

Ձեր պատուական օրագրոյն 7րդ թուոյն մէջ Նիկովիդայի սահմանին Նկատմամբ Օվաճըխէն ձեր յարգութեան ուղղած մարտ 17 թիւ ունեցող նամակս հրատարակելովսիւիդ, և մեր խնդրոյ համաձայն զայն շարունակելի նշանակելովսիւիդ զիս կը պարտաւորէք այս անգամ ևս իմ ունեցած գաղափարներուս և դիտողութիւններս զրկել ձեզ յիշեալ Սահմանին և Երմաշու Անքին նկատմամբ յուսալով որ այս անգամ ալ տեղ մը կուտար ինձ ձեր թերթին մէջ:

Ենցեալ անգամ յայտնեցի թէ այս սահմանին 60000 հայերը տասը տարիներէ հետէ րուհրաւ ին գրեւոր թուոյն այն օրհնութիւններէն որ բնութիւնը կը շնորհէ մարդկային սեռին, և հետեւաբար աղքատութիւնը օրէ օր նոցա վրայ իշխելու և վերջապէս զանոնք բոլորովին ընկճելու վրայ է, արդ այս անգամ խորհել կարեւոր է մեզ թէ ժողովուրդ մը որ այսօր իւր աշխատութեան վարձքը և քրտանց փոխարէնը չէ կարող ընդունիլ, և ասանկով իւր գոյութիւնը ապահովելու ամենէն նախնական պիտոյքներէն կը զրկուի, ու ընդ ի՞նչ բանի մէջ կրնայ յառաջանալ . . . նաև հաց չունի ուտելու միջոց կրնայ պաշտել այն Երարիչը որ իրեն հաց մը պարտաւոր է, և միջոց մարդիկ ծնած են իւրեանց թշուառութեանը փոխարէն գոհաբանական երգեր նուիրելու երկնից . . . մի՞ աճապարեք իմ սիրելի բնութեցողս, դիտե՛մ որ այս բաժնեւոր հայրութիւնը են, այլ սակայն զի տեմնաւս որ մարդ մը կամ խումբ մը ժողովուրդ որ ռամկոնութեամբ և տգիտաբար կը կարծէ և կամ կը հաւատայ թէ Եստուած է որ ամեն չարիք կը խրկէ, հարկաւ մեծ իրաւունք պիտի ունենայ այս հայրութիւնները ընելու ի նախատինս և ի դատապարտութիւն նոցա՝ որոնց առաջին և գլխաւոր պարտականութիւնն է ուսուցանել իւրեանց ձեռքը յանձնուած ժողովուրդին թէ Եստուած չարիք խրկող էակ մը չէ, և թէ բնութեան օրհնութիւնները վայելելու և աշխարհիս մէջ երջանիկ կեանք մը ունենալու համար, մարդս պարտաւոր է ամեն բանի մէջ բնութեան ձայնին հետեւիլ և նո-

րա օրէնքներովը վարուիլ . . . այո՛, նախատանաց և դատապարտութեան արժանի են Երմաշու Անքին միաբանները որոնք իրենց հսկողութեանը յանձնուած 60000 հայերէն իրենց պտղները և պարգեւները ընդունելէն ի դատուիշ բան մը չեն խորհիր և առանց կարմրելու իրենց որովայնը լեցնելու ջանքերնին կը շարունակէն քանի որ Ս. Պօլսէն Պետրոս վարդապետ մը, Յովհաննէս Քահանայ մը, Երմեանակ մը և Երուսաղեմէն Յակոբոս վարդապետ մը Օվաճըխ կը վազեն թշուառապրջանիկ և կրոնափոխութեան եպիսկոպոս Ծամբուն դիմող ժողովուրդը մխիթարելու:

Յիրաւի կատարի զգացմունք մը կարծես թէ կուրծքս կը պատառէ քանի որ կը խորհիմ թէ Նիկովիդայի սահմանին մէջ գտնուած Հայոց ամեն թշուառութեանց պատճառ Երմաշու վանքին անհոգութիւնն է, այն վարդապետներուն որոնց Եզքը տեղ մը տուած է ուտելու խմելու հագուելու և իրենց մօտ դանուած հայ ժողովրդեան ամեն հարկ եղած ծառայութիւնը ընելու, և ո՞ր ճշմարիտ Հայն չվշտանար ինձ հետ, երբ ես իրեն իմացնեմ որ Երմաշու Անքին միաբանները ամեն տարի մեծամեծ գումարներ կընդունին ուխտաւորներէն և ամենեւին աղքատութեան բան մը ըրած չեն մինչև այսօր և թէ հազիւ մէկ քանի տարին անգամ մը իրենց հովուական պաշտօնին կը յիշեն (կը յիշեն բայց չեն կատարեր) և թէ մինչև այսօր դեռ կանոնաւոր ուսումնարան մը չունին Անքին մէջ: Պէտք է զիտնալ թէ Երմաշու Անքը աղքատ չէ ամենեւին և չի կրնար լինել, վասն զի ամեն ուրիշ Անքերէ աւելի ուխտաւոր ունի և առատ նուերներ, իսկ ծախք դրեթէ ամենեւին չունի, անանկ որ վերջին 40 տարուան համար միայն թէ որ պարզ հաշիւ մը ընելու ելեմք, բաւական մեծ գումար մը պարտիմք որոնել Անքին մէջ, ստակի գումար մը որ չէ մէկ Օվաճըխի մը այլ 100 Օվաճըխի մը աղքատութիւնը բառնալու բաւական լինի:

Շարունակելի

ԱՄՈՒՍԵԱՆ

Թէ հնօրէ ի՞նչ ընթացք ունենալու են իւրեանց գաւազներուն հետ նոցա ամուսնական պարտաւորութեան նկատմամբ:

Եթէ երբեք տիեզերքին մէջ այնպիսի բնա-

կան օրէնք մը կայ՝ որով միայն հնարաւոր է՝ օրինաւոր, արժանաւոր և արդիւնաւոր ծնողք լինիլ, նա ալ սա է թէ ամեն ծնողք պարտաւոր են այնպիսի ընթացք մը ունենալ իւրեանց զաւակներուն հետ, որով նորա ազատ լինին այն ամեն ապերժանկութիւններէն որ յառաջ կուգայ ծնողաց կամ անբնական և անիրաւ բռնաւորական իշխանութենէն կամ կառարեալ անհոգութենէն և կամ անկանոն և դրական հսկողութենէն, որոց երեքն ալ միահաւասար կերպով կեղծեն մարդկային սեռը աճեցնող դեռահաս արարածները:

Ա. Ծնողաց բռնաւորական իշխանութիւնը որ շատ ընտանիքներու մէջ կը տեսնուի, զարմանքէ աւելի սոսկում և զգուանք կը պատճառէ յիրաւի. երբ կը տեսնեմք քանի մը անմեղ արարածներ այնպիսի ծնողաց իշխանութեան ներքեւ որոնց օրէնքը իւրեանց կամքն է, չեմք կրնար առանց սրտցաւի նայիլ նոցա վրայ և իւրաւացի հակակրօնութիւն մը չղգալ նոցա անիրաւ հարստահարչներուն դէմ, և յիրաւի անըղբայ է այն մարդը որ կը տեսնէ դժոխային իշխանութեան միլիոնաւոր ընտանեաց մէջ մշտնելը, անթիւ անմեղ երիտասարդաց և օրիորդաց վրայ դադանական կերպով բռնանալը, և մարդկային սեռին գերազնիւ խումբին այս պատճառաւ օրէ օր փճանալու ճամբուն մէջ յառաջանալը, և դեռ անհոգ և անտարբեր հանդիսական մը կը կանգնի այսպիսի մէկ աղետալի չարագուշակ և մահաբեր տեսարանի մը, փոխանակ ձայն և բողոք բարձրացնելու ծնողաց այս դժոխմբեր բռնաւորական ընթացքին դէմ:

Ծնողք ընդհանրապէս առանց ամենեւին խորհելու թէ իրենք լոկ Արարչին անօրինաճ պահապանները և պաշտպանները են իւրեանց շնորհուած զաւակներուն վրայ, չեմ գիտեր բնութեան, մարդկութեան և կամ կրօնի որ օրէնքով, մեծ փափաք մը և ջանասիրութիւն մը ունին գերադոյն իշխանութիւն մը բանեցընելու նոցա վրայ, բոլորովին մոռնալով հաւասարութեան այն մեծ իրաւունքը զոր երկինք շնորհած է մարդկային ընկերութիւնը կազմող ամեն մէկ անհատի, և ամենեւին չի կամիր որ ամենայեւոք անհատէ մը անգամ յափշտակուի այն. և մենք մեծ իրաւունք ունեմք աղաղակելու թէ՛ թէ որ կայ Արարիչ մը, միայն նորա վայելէ բացարցակ իշխանութեան հաւասարութիւնը՝ խաղաղութեան վահանն է, և աշխարհիս ամեն թշուառութեանց միմիայն պատճառը հաւասարութեան պակասումն է. ամբողջութիւն մը անեղծ պահելու համար հաւասարութիւն պէտք է, իսկ տիեզերքը կործանելու համար ոչ. հաւասարութիւնը ամենէն կարողական միջոցն է:

Ծնողք իւրեանց զաւակներուն հետ հաւասարութեան օրէնքով պարտին վարուիլ թէրբութեան ամենէն նախնական մէկ օրէնքին հրահանգը գտնուելու և թէ իւրեանց զաւակները երջանիկ ընելու համար:

Անթիւ փորձերով հաստատուած ճշմարտութիւն մի է սա թէ, այն ամեն երիտասարդները և օրիորդները որ հաւասարութիւնը չի գիտցող կամ չի յարգող ծնողաց բազկաց տակ ծնած, սնած և մեծցած են աշխարհիս մէջ ամեն ուրիշներէ աւելի ապերժանիկ, թշուառ և ատելի եղած են, ըստ որում երիտասարդ մը կամ օրիորդ մը որ ամեն օր կտպասէ իւր գերութեանէն ազատելու, հարկաւ ապօրինաւոր միջոցով մը պիտի ազատի և հետեաբար թշուառ վիճակի մը ենթակայ պիտի լինի. օրինակի համար երբ երիտասարդ մը որ չափահասութեան մէջ մտած է, կտեսնէ թէ իւր հայրը ամենեւին չի հարցնել իրեն թէ ամուսնական պարտաւորութեան նկատմամբ ինչ կամք կամ որոշում ունի, այլ շարունակ բացարձակ իշխանութիւն մը կը պահէ նորա վրայ այս կեանքի նկատմամբ. հարկաւ այն դժոխային գերութեան մէջ հեծող երիտասարդը այնպիսի միջոց մը պիտի փնտռէ և գտնէ իւր ազատութիւնը և միանգամայն բնական երջանկութիւնը ձեռք անցնելու համար որ շատ հեռու պիտի լինի օրինաւորէն և պատուաւորէն:

Պարոն * * * երեւելի սեղանաւորի մը զաւակն էր, կրթեալ, սրամիտ, գործունեաց և ազնուարարոյ, սակայն այս երիտասարդը որ արդէն քսանեւորս տարեկան եղած էր՝ տեսնելով որ իւր հայրը հրամայելէն և իշխելէն ի զատ ուրիշ ընթացք մը չունի, և ամուսնութեան նկատմամբ իւր կամքը ամենեւին չի հարցնել, վերջապէս ստիպուեցաւ իւր տաղտկալի գերութեանէն ազատիլ կեղծաւոր և անառակ աղջկան մը հետ սիրահարելով և ամուսնանալով նորա հետ:

Բամբիշ * * * որ կրթութիւն առած տասն

և ինն տարեկան գեղեցիկ և վայելուչ օրիորդ մի էր. չի կրնալով դիմանալ իւր ծնողաց անիրաւ իշխանութեանը որ միշտ կը բանեցնէին իւր վըրայ այս ինչ կամ այն ինչ մարդուն հարս տալու կամքը ընելով առանց իրեն հարցնելու, ազատեցաւ իւր գերութեանն ոչխարի մօրթով սրիկալի մը հետ ամուսնանալով:

Ասոնցմէ ՚ի զատ ամուսնական ընտրութեան մասին ծնողաց անիրաւ իշխանութիւնը շատ երիտասարդաց և օրիորդաց վատահամբաւութեան, թշուառութեան և մահուան պատճառ եղած է, բայց շատ ծնողք գեռ համոզուած չեն թէ աշխարհիս ամեն կողմ մի և նոյն ցաւալի արգասիքը ունեցած է, կունենայ և պիտի ունենայ իրենց անվայել իշխանութիւնը... և միթէ կայ հնարաւորութիւն որ ծնողական ծանր իշխանութեան տակ ընկճող մէկը այնքան բարեբաղդ լինի որ օրինաւոր և երջանիկ ամուսնական ընտրութեան մը արժանանայ. ես չեմ կրնար հաւատալ ամենեւին, վասն զի թէ և սովորութեան հաստ վարաքոյրին ետեւ միայն իւրեանց ծնողաց հաւանութեամբը և ընտրութեամբ ամուսնացեալ երիտասարդներ և օրիորդներ կան որ լռիկ մեջիկ կանցնեն կեանքերն և արտաքուստ ամենեւին դժգոհութիւն մը չեն ցուցնէր, սակայն թէ որ ասոնց արտերնուն վարագոյրը բացուելու լինի, ոչ ոք պիտի կարենայ այլ ևս պաշտպանել ծնողական այս անգոսնելի տիրապետութիւնը: Պատճառ մը որ մինչև այսօր միշտ մի և նոյն արգասիքը ունեցած է, ալ յիմարութիւն է յուսալ թէ օր մըն ալ ուրիշ արգասիք մը ունենայ. ասոր նման՝ քանի որ աշխարհիս ընդհանրական պատմութիւնը, ծնողական տիրապետական ընթացքին իբր անվրէպ և անշուշտ արգասիք զաւակաց թշուառութիւնը կը ցուցնէ, ալ յիմարութիւն է յուսալ թէ օր մը կրնայ երջանկութիւն արգասաւորել:

Ծնողք քանի որ մոռնան հաւատարմութեան օրենքը և տիրապետէն զաւակներնուն վրայ փոխանակ զանոնք սիրելու և նոցա կամակցութեամբը շարժելու ամուսնական ընտրութեան մէջ, հարկաւ իւրեանց զաւակները թշուառ, ապօրինաւոր և անպատիւ ընտրութեան մը ենթակայ պիտի լինին, և կամ թէ մահուան հետ պիտի ամուսնանան. Գեղեցիկ, սիրելի, համեստ, ուսումնասէր և բարեբաղդ աղջիկ մը կը ծանց

նայի որն որ իւր ծնողաց ծանօթ բարեհամբաւ և աշխատասէր դերձակ երիտասարդի մը վրայ մասնաւոր յամակրութիւն ունէր, և միտքը դըրած էր իւր ծնողաց հաւանութեամբ ամուսնանալ նորա հետ. մայրը իւր աղջկան հետ համալիտ էր և համակամ, սակայն հայրը որ հարուստ երկաթագործի մը հետ շատ բարեկամութիւն ունէր միտքը դրած էր իւր աղջիկը նորա տալ, և ամենեւին չէր համոզուէր իւր կնկանը խօսքերուն, և օր մըն ալ հրամայեց իւր աղջկան որ երկաթագործին հարս լինելու պատրաստուի... թշուառ կոյսը որ ամենեւին չէր գիտեր թէ ինչ իրաւանց տէր է ինքն, մտաւ իւր սենեակը և ալ դուրս չելաւ, խեղճութեւնաւորէր էր ինքզինքը և արդէն մահուան հարս եղած էր երբ բռնաւոր և կատաղի հայրը նորա սենեակը մտաւ իւր հրամանները տալու... բայց ախտո՛ւ ալ ամեն բան լմացեր և աղջիկը իւր ազատութիւնը գտեր էր:

Որքան դիւրին է հաստատել թէ ան զաւակները որ ամուսնական ընտրութեան մէջ միայն իւրեանց ծնողաց կամքին գերի են և ամենեւին ազատութիւն չունին, անշուշտ ապօրինաւոր ամուսնութեան մը և հետեւաբար թշուառ կեանքի մը ենթակայ կը լինին թէ՛ մօրթուելու գացող ոչխարի պէս հնազանդ գտնուին իրենց ծնողացը և թէ կրակի մէջէն դուրս ցատկող թռչունի պէս թոթուէն իւրեանց հարստաւ հարիչներուն իշխանութիւնը. վասն զի ծնողաց հնազանդ գտնուելով հարկաւ այնպիսի կողակից մը պիտի ունենան որ առաջուց իրենց ծանօթ չի լինելով և փոխադարձ համակրութիւն և սէր չունենալով կատարեալ իրաւունք և ազատութիւն պիտի ունենան մէկգլմէկու վրայ սէր չունենալու, իսկ ծնողաց կամքին դէմ գործելով անշուշտ այնպիսի կողակից մը պիտի գտնեն որոյ վրայ շուտով պիտի զղջան, ըստ որում իւր ծնողաց կամքին դէմ երիտասարդ մը կամ օրիորդ մը որ կենակից մը ընտրելու կենէ հարկաւ դաղանի ընթացքներ պիտի բնորէ և հետեւաբար այնպիսի տեղեր պիտի բնորէ իւր ցանկալին որ կարելի եղածին չափ հեռու լինի իւր ծնողաց սահմաններէն և օտար, և ասանկով անշուշտ այնպիսի մէկու մը հետ պիտի կապուի որոյ բնաւորութիւնը իրեն անյայտ է, իսկ այսպիսի կերպով ամուսնանալը արդէն յայտնի է թէ որքան վտանգաւոր է անպատիւ և ապօրինի

պօրինաւոր, շնորհը մեծ խիստ մեծ բարերարդ
դու թիւն պէտք է ունենայ այն երիտասարդը
կամ օրիորդը որ վերջիչեալ երկու միջոցներուն
մէկովը կամուսնանայ և օրինաւոր ամուսնու
թեան մը կարծանանայ և իմ կարծիքս այս է
թէ բռնաւոր ծնողաց դերի եղող երիտասարդ
մը կամ օրիորդ մը աղէկ կրնէ թէ որ չամուս
նանայ, մինչև որ ծնողքը մեռնին :

« Տղաք ծնողաց ինչը չէ » կրտէ համբաւաւորն
Տ. Սերովբէ Վիչէնեան « այլ միայն նախախնամութեան
կողմէն իրենց առաջը մէկ է, աւելի օր մը իրենցիկ պիտի
հարցուի ու ուղղուի աղէկ գիտնան, ուստի չէ կարծեն որ ի
ՐԵՆՅ ՏՂՈՅԸ ԻՆՉ ՈՐ ԸՆԵՆՈՒԹԵՆ, ԻՐԵՆՅ
ՆԵՐԵՆԻ Է » և ես կըսեմ թէ աններելի թշնա
մութիւն մը կայ աշխարհիս մէջ, ան ալ ծնո
ղաց իրենց զաւակները բռնութեամբ իրենց ու
զածին հետ ամուսնացնելն է, և կը կրկնեմ ա
ռանց ամենեւին երկիւղ մը ունենալու թէ ան
հաւատարիմ կանանց կամ մարդոց շատերը միմի
այն այս կերպով ամուսնացեալ լինելուն հա
մար անհաւատարիմ եղած են, իրենց կրած
զրկանաց փոխարէն դործելու իրաւամբ... Ո՛հ
որքան ապուշ է այն մարդը որ սա թշուառ
երկրիս մէջ առանց սիրոյ և համակրութեան
առարկայ մը ունենալու դժուրութեամբ իւր
կեանքը կանցնէ :

Մարդ այս աշխարհիս մէջ երջանիկ լինելու
համար ամեն բանէ առաջ այնպիսի կենակից մը
ուրեւանալու է, որոյ վրայ ինքն որքան որ սէր ու
նենայ, նոյնքան ալ անկից սիրուի, և առանց
այսպիսի կենակցի մը մարդս ով կուզէ թող լի
նի ամենէն թշուառ արարածն է : Եթէ այս ք
սածնիս շնորհ է և անուրանալի, ուրեմն որ և
իցէ մէկը որ ծնողական անիրաւ իշխանութեան
պատճառաւ ամուսնացեալ է իրեն սիրելի չե
ղողն մը հետ մեծ իրաւունք ունի անկից բաժ
նուելու և անհաւատարիմ լինելու առանց ա
մենեւին խորհելու թէ սովորութիւնը, քաղա
քականութիւնը և կրօնքը ի՞նչ կըսեն... Թող
չի խաբուի աշխարհ բնութեան դէմ սովորու
թիւն, քաղաքականութիւն և կրօնք չի լինիր,
և մեր խօսքին հաւաքումը սա է թէ երիտա
սարդ մը և օրիորդ մը որ մէկգմէկ կատարեալ
ճանչնալով, իրարու վրայ յամակրութիւն ունե
նալով, և մէկգմէկ սիրելով ամուսնացեալ չեն
իւրեանց ծնողաց իշխանասիրութեան պատճա
ռաւ երկու բան կը մնայ իրենց ընելու : Կամ
պէտք է մէկգմէկ զատուլին և կամ իբր պատ

ժակից, և շղթայակից յանցաւորներ մէկգմէկու
հետ ապրելու են : քանի՜ անթիւ օրինակներ
այս ըսածնիս հաստատելու համար ամեն կող
մերնիս շրջապատած են :

Շարունակելի :

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄՏՔԻ ՄՇԱԿՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹԻՆ Ը

Տես թիւ 5 :

Թող նոր գիւտերուն յոյժը և յայտնեալ ճշ
մարտութեանց բերկրութիւնը ձեր հանապա
պազօրեայ ջանքը գրգռէ : Մի կարծէք թէ
ուսմունքը ընդհանրապէս իւր կատարելութեա
նը հասած է, կամ որ և իցէ հրահանգի մը մէջ
եղած մասնաւոր նիւթի մը գիտութիւնը չի կըր
նար յառաջագիմնութիւն գտնալ միայն : Ինչու որ
հինգ հարիւր կամ հազար տարի առանց մշա
կութեան մնացեր է : Եյս ներկայ դարս Մարդ
կանց ճարտարութեանը և արթնութեանը վը
րայ եղած Բստուծոյ օրհնութեամբը բը
նական փիլիսոփայութեան մէջ այնպիսի ճշգու
թիւններ, ու երկնից և երկրի մէջ անանկ գիւ
տեր երևան հանեց, որոնք մարդկային կարողու
թենէն վեր կերեւնային :

Բայց միթէ Խաչակ ամեն մէկ գիտու
թեանց մէջ չի կրնար գտնուիլ, ուստի ա
մենեւին պէտք չէ որ յուսահատիք երեւակայե
լով թէ այն բանը որ տակաւին չէ յայտնուած
քանդի անոր բնութեանը մէջ չի տեսնաք այն բա
նը որ զանի անորոնելի ու մեր կարողութիւնե
րէն վեր ընել կուտայ :

Ինչպէս որ Բստուածաբանութիւն ո՞՞տա
նող մը պէտք չէ որ երեւակայէ թէ, մեր դա
րը՝ այն ամեն բաները կատարեալապէս իմանալու
հասած է... մէկ քանի հարիւր տարիէն հետէ
ամեն մէկ դար՝ Բստուածաշուքն զգուար
բնաբաններուն և հատուածներուն աւելի լոյս
տուաւ, որոնք ժամանակ մը միջին կերեւնային
Հակաքրիստոնեաներուն կանուխ ծագումէն
ի վեր : Եւ հիմայ ալ շատ զգուարութիւններ,
և միջութիւններ կան : Բրիտոնեական Արօն
քին զանազան ճշմարտութեանցը վրայօք քանի
որ անոնցմէ ոմանք օգտակար վարդապետու
թեանց հետ յարաբերութիւն ունին որոնք պար

կեչտ և հետաքրքիր կարգացողներուն միտքերը կը շփոթեն, և մեծածայն վիճաբանութեանց տեղի կուտան զանազան քրիստոնեայ հասարակութեանց մէջ ուրեմն ստոյգ է թէ Եստուածաշունչին մէջ դեռ չի հասկցուած ու բաւականապէս չի բացատրուած շատ բաներ կան, և յիրաւի այս դժուարութիւնները քակելու և այս երեւցած հակառակութիւններուն առաջ քը առնելու ճամբայ մը կայ. և ինչո՞ւ ներկայ դարուս ճշմարտութեան անկեղծ ուսուցիչ մը, աշխատութեամբ, արթնութեամբ, ուսմամբ և աղօթքով և իւր մտաց կարողութիւնները աղէկ գործածելով չի կրնար գտնալ այն դժուարութիւններուն և կնճիռներուն լուծումը՝ որ մինչև հիմա անլուծանելի ֆնացեր են ու սատիկ վէճերու տեղի տուեր են։ Արջանիկ են այն ամեն մարդիկ, որոնց երկինք պիտի նպաստէ լուսաւորութեան և սիրոյ օրհնեալ դարուն այս ըսկըզնաւորութեանը համար օգնական ձեռք մը կարկառելու։

Միշտ իրաց վրայօք հարեանցի մի անցնիք, կամ լոկ երեւոյթներուն վրայ մէկէն ՚ի մէկ մի զարմանաք. այլ նիւթոց խորունկը քննեցէք որչափ որ ժամանակին ու պարագաները կը ներէն. մասնաւորապէս այն բաներուն մէջ որ ձեր արհեստին հետ յարաբերութիւն ունին, առաջին անգամ տեսած բաներնուդ վրայ դիտողութիւն մը ընելու մի պարապիք, կամ անոնց վրայ կարճ և վերիվերոյ և անհաստատ գաղափար մը մի ունենաք. որովհետև ասիկայ միտքը սխալմունքներով և նախապաշարմամբ կը լեցնեն. ու խորհրդածութեամբ սխալ և չար բնութիւն մը կուտայ, և մարդս ետ կեցընել կուտայ։ Սիւպիթօ՝ զրոց դուռները միայն աչքէ կանցունէ, և կսկսի մէկ մեծ ութածալ գըրքի մը վրայ խօսիլ և զանի զարմանալի կերպով գովել, քանի որ յառաջաբանին կէսը չէր կարդացած . . . Սիւպիթօ զրոց և իրաց վրայ ունեցած իր դադախարները այնչափ յաճախ կը փոխէ, որ մարդ չի յարգել զինքը։

Իսկ այն դիտողութիւնները և դիտութեանց այն մասերը՝ որ միանգամայն ձեր արհեստները պարապ ժամանակնիդ, ձեր համբերութիւնը կամ անկարողութիւնը գձեղ կարգիլեն խիստ եռանդով հետեւելու, և աւելի խորին քննելու զանոնք՝ պէտք է բաւականանաք անոնցմէ պատ-

մական և հարեանցի դիտութեամբ մը, և չէ թէ ձեր կողմէն դատողութիւններ ընէք այն նիւթերուն վրայօք, զորոնք խիստ անկատար կերպով կը հասկնաք։

Պիտի շարունակուի

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ

ՀԱՏՈՐ Ա.

Օգտակար խօսակցութիւնք ընտանեաց կառավարութեան վերաբերեալ։

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԻԻԹԻՒՃԵԱՆ

Կը ծախուի Գալղճը խանը թիւ 4 ԿԻԼԻ ԿԻՈՑ գրասենեակը եւ ամեն Հայ գրավաճառաց քով գին 2 ղուրուշ։

ԹԻՒՆՖԻԻ ՍԷՆՏԻ

Կիսանը Թիւրքիստէն հուրուֆաքը էքմէնիյէյէ պիլիֆաղ քապ՝ օլունմուշ տուր։

Կը ծախուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով գին 8 ղուրուշ։

ԲԱՐԻ ԻՐԻԿՈՒՆ

ՊԱՐՈՆ ԲԱՆԹԱԼՈՆ

Կուսգաւոր Թատերգութիւն կատակերգական։

Ի ՄԻ ԱՐԱՐՈՒՄԾ

ՅՕՐԻՆԵԱԼ

Ի Պ. Պ. ԼՕԲՈՒՆԱՅԷ ԵՒ ՏԸ ՄՕՈՎԱՆԷ

ԵՒ ԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ

ՅԱԲԻՍՈՂԱՄԱՅ Մ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ

Կը գտնուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով։

Փարիզ օրագրոյն բաժանորդ ըլլալ ցանկացողները կրնան Գալճըլար խանը թիւ 4 Օրագրոյս գրասենեակին գալ եւ ստորագրուիլ։

Կարելի է նոյնպէս ստորագրուիլ Պօլսոյ ամեն Հայ եւ Գաղղիացի գրավաճառաց քով։

Խմբագիր-ՏԵՐԵՆ
ԳՐԻԳՈՐ Վ. ԱԼԷՍԹՅԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՔԻՐԻՔՅԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՖԻՆԱՆՃԷԼԱՐ